

HU

HU

HU

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 2009.10.15.
COM(2009)540 végleges

**A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK,
AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK
BIZOTTSÁGÁNAK**

**AZ INTEGRÁLT UNIÓS TENGERPOLITIKA EREDMÉNYEIRŐL SZÓLÓ
HELYZETJELENTÉS**

{SEC(2009) 1343}

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

AZ INTEGRÁLT UNIÓS TENGERPOLITIKA EREDMÉNYEIRŐL SZÓLÓ HELYZETJELENTÉS

1. BEVEZETÉS

Az EU integrált tengerpolitikája olyan új szemléletté nőtte ki magát, amely a tengerhez kapcsolódó tevékenységek optimális és fenntartható fejlesztésére irányul. Ez a szemlélet megerősítette azt az elképzelést, hogy az óceánokkal és tengerekkel összefüggő szakpolitikák összekapcsolásával Európa jóval kisebb mértékű környezeti terhelés mellett jelentősen több hasznot húzhat a tengerekből. Az uniós intézmények, a tagállamok és a régiók irányítási struktúrákat hoztak létre annak biztosítására, hogy a tengerekkel kapcsolatos szakpolitikák fejlesztése ne egymástól elszigetelten történjék, valamint hogy figyelembe lehessen venni a tengerpolitika és más szakpolitikai területek közötti kapcsolódási pontokat és szinergiákat. Az érdekelt felek megerősítették a 2006–2007-es széles körű konzultáció során kinyilvánított érdeklődésüket, így az integrált tengerpolitika az EU kifejezetten lentről felfelé építkező politikájává vált. Az ágazatközi eszközök, például a tengeri területek rendezése, az integrált felügyelet vagy a tengerrel kapcsolatos ismeretek területén kézzel fogható eredményeket értünk el, ami jelentős mértékben javíthatja óceánjaink kezelésének módját. Az EU tengerhez és tengerparthoz kapcsolódó ágazati politikái – ilyenek például a halászat, a szállítás, a környezetvédelem, az energiaipar, az ipar általában és a kutatási politika – mind jelentős előrelépést értek el a fokozottabb integráció és koherencia felé. Az EU megtette az első lépéseket az integrált tengerpolitika regionális szintű végrehajtásában is. Röviden, az EU integrált tengerpolitikája megváltoztatja az európaiak tengerekhez és óceánokhoz való viszonyulását, és újra megerősítette a kontinens tengereinek és tengerparti övezeteinek stratégiai fontosságát.

Az Európai Tanács 2007. december 14-i ülésén¹, az integrált uniós tengerpolitika és a kék könyv² jóváhagyásakor felkérte a Bizottságot, hogy két éven belül tegyen jelentést az említett politikában elért eredményekről. E közlemény összefoglalja az eddigi eredményeket és kijelöli az integrált tengerpolitika következő szakaszának irányvonalát. Kiemeli továbbá, hogy a tengerekkel, a tengerhasznosítási ágazatokkal és a tengerparti övezetekkel kapcsolatos szakpolitikák összehangolt formálása hogyan járulhat hozzá a jelenlegi világméretű gazdasági válságból, illetve az éghajlatváltozás és a környezetkárosodás elleni határozott fellépés szükségességéből fakadó kihívások megválaszolásához. A 2007. októberi kék könyv ambiciózus cselekvési tervet terjesztett elő. Új munkamódszereket, horizontális eszközöket és egyedi intézkedések széles körét vázolta fel, amelyek mind a tengeri gazdaság fellendítését, a tengeri környezet védelmét és helyreállítását, a kutatás és innováció megerősítését, valamint a tengerparti és legkülső régiók fejlődésének előmozdítását célozzák, továbbá arra irányul, hogy utat mutasson a nemzetközi tengerügyek területén és jobban kidomborítsa európai politika tengeri dimenzióját.

¹ 16616/1/07 REV 1.

² Az Európai Unió integrált tengerpolitikájáról, COM(2007) 575 végleges, 2007.10.10. és SEC(2007) 1278, 2007.10.10.

Az integrált tengerpolitika keretrendszere lényegében az alábbi négy cél elérésére törekszik (és megvalósításukban már jó úton halad):

- az irányítási struktúrák integrációjának előmozdítása azáltal, hogy átfogóbbá tesszük őket és nagyobb hangsúlyt fektetünk az együttműködésre;
- az integrált politikák végrehajtásához szükséges tudásbázis és horizontális eszközök kialakítása;
- az ágazati politikák színvonalának emelése a szinergiák tevékeny felkutatása és az ágazatok közötti összhang növelése által;
- a fentiek végrehajtása során az Európát övező regionális tengerek sajátosságainak figyelembevétele egyedi megoldások segítségével;

A cselekvési terv végrehajtása eddig jó ütemben halad. A tervben felsorolt 65 cselekvés közül 56 végrehajtása már megkezdődött vagy befejeződött (többnyire bizottsági vagy tanácsi jogi aktusok révén). 9 cselekvéssel összefüggésben különféle kezdeményezések születtek, de hivatalos dokumentum elfogadására még nem került sor. Az első szakasz lezárultával a Bizottság és a tagállamok erőfeszítéseiket most a gyakorlati végrehajtásra összpontosítják, amelyeket szükség esetén a kapcsolódó szakpolitikai területen fogatosítandó intézkedések is kiegészíthetnek.

A kék könyv és a cselekvési terv kidolgozásakor még teljesen más volt a gazdasági környezet. A válság nem kímélte meg a tengeri gazdaságot a csökkenő bevételektől és a hanyatlástól. Az eddigi eredmények ismertetésén túlmenően tehát ez a jelentés meghatározza, mely területeken kell még intézkedéseket hozni óceánjaink, tengereink és tengerparti övezeteink tagadhatatlan potenciáljának felszabadítása céljából, valamint a tengerhasznosítási ágazatokat fenyegető gazdasági problémák megoldása érdekében.

2. TENGERPOLITIKAI IRÁNYÍTÁS ÉS AZ ÉRDEKELT FELEK BEVONÁSA

A kék könyv javasolta, hogy a tengerekhez és óceánokhoz kapcsolódó irányítási szemléletet az igazgatás valamennyi szintjén komolyan újragondoljuk, vagyis az uniós intézmények, a tagállamok és a régiók szintjén. A politikai szereplők mindent összevetve igen jól fogadták ezt a megközelítést: az időközben eltelt két évben Unió-szerte lépések történtek több, tengerrel kapcsolatos szakpolitika elszigetelt jellegének megszüntetésére, a tengerügyekben érdekelt felek fokozottabb bevonására és a szakpolitikai szinergiák feltárására.

2.1. Uniós intézmények

A Bizottság több lépést is tett a tengerpolitika formálásának integrációja felé. A biztosok irányítócsoportja 2005 óta működik, és megvitatta a kék könyv cselekvési tervében szereplő valamennyi politikai kezdeményezést. Struktúrákat hoztak létre annak érdekében, hogy az érintett főigazgatóságok rendszeres üléseken egyeztethessenek a szinergiák feltárása és a lehetséges szakpolitikai következtetések kiküszöbölése érdekében. A Bizottság ezenkívül átszervezte szolgálatait és kibővítette a Tengerügyi és Halászati Főigazgatóság mandátumát a szakpolitika átfogó koordinációja, adott esetben ágazatközi eszközök kifejlesztése, illetve a regionális sajátosságok figyelembevétele érdekében.

A Tanács szilárdan elkötelezte magát az integrált tengerpolitika mellett. 2008. december 8-i következtetéseiben³ nem csupán az integrált tengerpolitika horizontális jellegét ismerte el – azáltal, hogy az ügyet az Általános Ügyek és Külkapcsolatok Tanácsa vitatta meg –, hanem megerősítette, hogy „a tengerrel kapcsolatos kérdések integrált megközelítése fontos célkitűzés, mivel az Európai Unió által folytatott ágazati tevékenységek szinergiáit, összhangját és hozzáadott értéket erősíteni kell azáltal, hogy beépítik azokat a tengerekre, az óceánokra és a part menti területekre vonatkozó átfogó elképzelésbe, figyelembe véve a regionális sajátosságokat [...]”.

Intézményi szinten a Tanács és a tagállamok aktív bevonása egyrészt az Általános Ügyek és Külkapcsolatok Tanácsának tevékenységén keresztül, másrészt az integrált tengerpolitika témájában működő tagállami kapcsolattartó csoportok keretében történik. Ezek a csoportok gondoskodnak arról, hogy a nemzeti közigazgatásokban meglévő szakértelmet teljes mértékben kiaknázzuk, kellően odafigyeljünk a tagállamok és a tengerparti régiók egyedi szükségleteire, továbbá hogy maximális átláthatóság mellett olyan politikai konszenzus jöjjön létre, amellyel a legnagyobb hatás érhető el.

Az Európai Parlament rendszeresen tárgyalta és határozottan támogatta a tengerpolitikát.⁴ A tengerpolitikai kérdésekkel azonban számos bizottság és szervezeti egység még mindig külön foglalkozik.

A Régiók Bizottsága nagy lendületet adott az integrált tengerpolitikának. A Bizottság különösen nagyra értékelte a Régiók Bizottságának a kék könyvről szóló véleményét⁵, amely jó alapot képez a jövőbeli munkához. A Régiók Bizottsága nemrégiben közzétett, „A tengerekre és tengerparti területekre vonatkozó politikai csomag” című véleménye⁶ értékes példa abból a szempontból, hogy az eltérő érdekek hogyan kapcsolhatók össze koherens, egymást kiegészítő és szinergikus módon.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. április 14-i véleményében⁷ kifejezetten támogatta az integrált tengerpolitikát.

2.2. Tagállamok

A zöld könyv idejében tagállami szinten kevés kezdeményezés született az integrált szemlélet bevezetésére. Két ország, Franciaország és Hollandia jelezte, hogy olyan közigazgatási struktúrával rendelkezik, amely lehetővé teszi a tengerrel kapcsolatos ügyek politikai koordinációját. Portugália már akkor megkezdte egy óceánstratégia kidolgozását.

Azóta számottevő előrelépés történt, több tagállam is megtette az első lépéseket a tengerpolitika integrációja felé, és egyre fokozottabb mértékben osztják meg egymással az integrált tengerpolitikai megközelítésekhez kapcsolódó bevált módszereket. Ezek a gyakorlati módszerek összhangban állnak a Bizottság által 2008 júniusában közzétett iránymutatással⁸, és szervezeti változásokra és/vagy a tengerhasznosítási ágazatok és a tengerparti régiók

³ 16503/1/08 REV 1.

⁴ Nem utolsósorban a néhai Willi Piecyk, európai parlamenti képviselő A6-0163/2008 jelzetű jelentése révén (Közlekedési és Idegenforgalmi Bizottság).

⁵ CoR 22/2008 végleges, elfogadva 2008. április 9-én.

⁶ CoR 416/2008 végleges, elfogadva 2008. június 17-én.

⁷ HL 2008/C 211/07.

⁸ COM(2008) 395 végleges, 2008.6.26.

fenntartható fejlesztésére irányuló hosszabb távú integrált stratégiák kidolgozására vonatkoznak.

Fontos itt megemlíteni például a holland „*Nationaal Waterplan*”, a francia „*Grenelle de la Mer*” és a német „*Entwicklungsplan Meer*” elnevezésű tervet, a koherens tengerpolitikáról szóló svéd törvényt, a lengyel szolgálatközi tengerpolitikai tervet és a tengerre vonatkozó egyesült királysági törvényt.

Írország, Portugália és Szlovénia szintén tettek ilyen irányú lépéseket. A fentiekhez kapcsolódó tevékenységekről számolt be Belgium, Bulgária, a Cseh Köztársaság, Dánia, Olaszország, Görögország, Finnország és Spanyolország is.

2.3. Régiók

A tengerparti régiók már a kezdetek óta teljes értékű partnerek voltak az integrált tengerpolitika végrehajtásában. Helyzetüknél fogva a régiók a legalkalmasabbak annak azonosítására, hogy pontosan mi szükséges a politika helyi szintű, illetve az egyes tengeri medencék szintjén történő végrehajtásához. Ezen túlmenően rendkívül hatékonyan együttműködtek a nemzeti hatóságokkal és más tagállamok régióival annak érdekében, hogy integrált megoldásokat találjanak a tengerrel kapcsolatos kérdésekre. A 160 európai régiót egybegyűjtő Külső Tengeri Régiók Konferenciája (CPMR) az integrált tengerpolitikához kapcsolódó cselekvések regionális előmozdítását célzó Aquamarina munkacsoport ülésein való rendszeres részvétel révén szorosan figyelemmel kíséri a cselekvési terv végrehajtásában elért haladást.

Ebben az összefüggésben három jelentősebb kezdeményezést kell kiemelni:

- az integrált tengerpolitikára vonatkozó első regionális cselekvési tervek: ilyen Asztúria tengerügyi terve⁹ és Schleswig-Holstein tengerügyi cselekvési terve¹⁰;
- Bretagne tengerpartra vonatkozó, 2009. április 29-i chartája¹¹;
- Az Arc Manche által 2008 novemberében kiadott, „*Channel Spaces — A world within Europe*” elnevezésű atlasz¹², amely követendő példa a nemzetek közötti tengerügyi együttműködés dokumentálásában.

A Bizottságnak tudomására jutott, hogy más régiók is követik a tengerparttal és tengerekkel összefüggő irányítás innovatív integrált módszereit, és azokat teljes mértékben támogatják.

2.4. Érdekelt felek

Az érdekelt felek a 2006-ban lefolytatott konzultációban való rendkívül tevékeny részvételük óta alapvetően fontos szerepet játszottak az EU integrált tengerpolitikájának létrehozásában. A regionális, vállalati és nem kormányzati szereplők elsőként támasztották alá a tengerekre, a tengerhasznosítási ágazatokra és a tengerparti régiókra hatást gyakorló szakpolitikák

⁹ Lásd „*Inforegio panorama*”, 23. szám, 2007. szeptember, ISSN 1608-389X.

¹⁰ *Landesinitiative Zukunft Meer*, lásd <http://www.schleswig-holstein.de>.

¹¹ *Charte des espaces côtiers Bretons*, lásd <http://www.bretagne.fr/>.

¹² *Espace Manche: un monde en Europe*, lásd <http://www.arcmanche.com>.

összehangolásának szükségét. Hozzájárulásuk innovatív elképzelések és eszközök alapját képezte.

A már említett CPMR, a Tengerhasznosítási Ágazatok Fóruma¹³ (MIF) – amely jelenleg 25 tengerhasznosítással foglalkozó kereskedelmi szakmai szervezetet képvisel – és a tengeri klaszterek európai hálózata¹⁴ aktívan támogatja az EU integrált tengerpolitikáját. Az integrált tengerpolitika kialakításában jelentős, környezetvédelemmel foglalkozó nem kormányzati szervezetek is részt vesznek.

A Tengerek Európai Napja¹⁵ keretében az érdekelt felek részvételével szervezett konferencia olyan évente megrendezésre kerülő eseménnyé nőtte ki magát, ahol a különböző szereplők különösen termékeny eszmecserét folytatnak. A Bizottság továbbra is támogatja majd azt a törekvést, hogy az érdekelt felek fokozott mértékben vegyenek részt ezen az eseményen. Az érdekelteket ugyanakkor ösztönözni fogja arra, hogy a május 20-án tartandó Tengerek Európai Napjához kapcsolódóan ismét szervezzenek olyan decentralizált eseményeket, amelyek keretében az integrált tengerpolitikához való nemzeti, regionális és helyi szintű hozzájárulások tehetők.

Az utóbbi időben rendkívül biztató jelek voltak arra vonatkozóan, hogy az integrált tengerpolitika érdekelt felei kezdik létrehozni az információcserére szolgáló saját struktúráikat. A kutatók közössége, a regionális szervezetek, a tengerhasznosítási ágazatok és a környezetvédelemmel foglalkozó nem kormányzati szervezetek hagyományosan egyéni csatornáikon keresztül kommunikálnak az EU intézményeivel, ezért a különböző érdekcsoportok közötti nyilvános párbeszéd inkább kivételnek számított. A Bizottság minden ágazatban ösztönözni kívánja az érdekelt felek önszerveződését.

3. ÁGAZATKÖZI ESZKÖZÖK

A kék könyv szerint az integrált tengerpolitika megerősítésére horizontális eszközökre van szükség. Ilyenek például a tengerterület-rendezés, az integrált felügyelet és a tengerrel kapcsolatos tudásbázis kiépítése. E három eszköz kifejlesztése jól haladt, így már beszámolhatunk az első fontosabb eredményekről.

3.1. Tengerterület-rendezés és a tengerparti övezetek integrált kezelése

Az európai tengereken folytatott tevékenységek intenzívebbé válásával egyre élesedik a verseny a tengeri területek iránt. Az ökoszisztéma-szemléleten alapuló tengerterület-rendezés az ágazati érdekek kiegyensúlyozásának és a tengeri erőforrások fenntartható hasznosításának nélkülözhetetlen eszköze. Ez egy olyan folyamat, amely kiszámítható, megbízható és célirányos tervezési keretet nyújt a hatóságoknak és az érdekelt feleknek ahhoz, hogy összehangolják tevékenységüket és optimalizálják a tengeri területek felhasználási módját a gazdasági fejlődés fellendítése és a tengeri környezet állapotának javítása érdekében.

A Bizottság 2008-ban elfogadta a „Tengeri területrendezési útítelv: Egységes alapelvek érvényesítése az EU-ban” című közleményt¹⁶. A dokumentum meghatároz tíz alapelvet,

¹³ Lásd <http://www.mif-eu.org>.

¹⁴ <http://www.european-network-of-maritime-clusters.eu/>.

¹⁵ A Tengerek Európai Napjáról szóló teljes dokumentáció itt érhető el:
http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/maritimeday/index_en.html.

¹⁶ COM(2008) 791 végleges, 2008.11.25.

megvitatja a közös tagállami megközelítés kialakításának szükségességét, valamint támogatja a tengeri területek rendezésének nemzeti és uniós szintű végrehajtását.

Az érintett tengerhasznosítási ágazatok érdekelt felei a Bizottság által 2009-ben szervezett megbeszélésen jóváhagyták a tíz alapelvet, mert azok megfelelőek, kellően átfogóak és jó alapot képeznek az európai szintű tengerterület-rendezés kifejlesztéséhez.¹⁷ A Bizottság ezenkívül két előkészítő intézkedést is útnak indított a Balti-tenger tekintetében (a balti-tengeri térségre vonatkozó uniós stratégia részeként) és az Északi-tenger/északkelet-atlanti térség vonatkozásában. Ezek az intézkedések a tengerterület-rendezés határokon átnyúló együttműködéssel összefüggő szempontjainak kifejlesztésére, a tengeri területek rendezésében rejlő földközi-tengeri potenciálok, valamint a szóban forgó tevékenységhez kapcsolódó gazdasági előnyök vizsgálatára irányulnak.

A Bizottság kék könyvében szereplő ajánlása alapján – amely javaslatot tesz a tengerparti övezetek integrált kezelésének kifejlesztésével kapcsolatos bevált módszerek cseréjére szolgáló rendszer létrehozására – a Bizottság 2009-ben támogatási projektet indított útnak a bevált módszerek cseréjének és a tengerparti övezetre vonatkozó integrált kezelési rendszer hatékony végrehajtásának előmozdítására¹⁸. A Tanács a barcelonai egyezmény keretében 2008 végén aláírta a tengerparti övezetek integrált kezeléséről szóló jegyzőkönyvet.

3.2. A tengerfelügyelet integrációja

A tengerfelügyelet integrációjának köszönhetően hatékonyabbá válnak a tengeren végrehajtott műveletek és csökkenthetők a működési költségek. Uniós szinten jelentős megtakarítások érhetők el; egyre nagyobb szükség mutatkozik a tengeren elkövetett illegális cselekmények felderítésére, nyomon követésére, megakadályozására és ellenőrzésére, továbbá a tengeri balesetek megakadályozására, a hajókról származó illegális olajszennyezés felderítésére, a halászati tevékenységek megfigyelésére és a környezet védelmére.

A Bizottság részletes áttekintést¹⁹ készített a tengerfelügyelet integrációjára irányuló különféle nemzeti, regionális és európai kezdeményezésekről, tanulmányt készített a tengerfelügyelet integrációjának jogi és szabályozási szempontjairól, valamint a Védelmi Tanács felkérésére az Európai Védelmi Ügynökséggel és az Európai Unió Katonai Törzsével együttműködésben elkészítette a vonatkozó tevékenységek mérlegét²⁰. Ezen túlmenően 5,7 millió EUR összköltségvetéssel két pályázati felhívást²¹ is közzétett a felügyelet integrációját célzó kísérleti projektekre, amelyek a Földközi-tenger térségében és az északi-tengeri medencében működő nemzeti hatóságok közötti szorosabb együttműködést hivatottak előmozdítani.

Ezek az intézkedések jelentősen megszilárdították a belső koordinációt a Bizottság szolgálatainál és a tagállamok között e a kényes kérdésben. Az „Úton a tengerfelügyelet európai uniós integrációja felé” című közlemény²² az eddigi munkára épít, valamint a meglévő és új felügyeleti kapacitások segítségével – ideértve a működést megelőző szakaszban lévő GMES-szolgáltatásokat is – az uniós tengerügyek vonatkozásában

¹⁷ http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/spatial_planning_en.html#6.

¹⁸ <http://ec.europa.eu/environment/iczm/ourcoast.htm>.

¹⁹ SEC(2008) 2337.

²⁰ COSDP 949, PESC 1366.

²¹ A MARE/2008/13 és a 2009/04 számú pályázati felhívás.

²² COM(2009) 538 végleges, 2009.10.14. és SEC(2009) 1341.

meghatározza a közös információ-megosztási környezet kialakítására irányadó elveket. Széles körű konzultációra lesz szükség a Bizottság és a tagállamok között ahhoz, hogy ezek az elvek a szakpolitikák részévé válhassanak.

3.3. A tengerrel kapcsolatos tudásbázis kiépítése

Nem folytatható tengerpolitika, ha nem rendelkezünk megfelelő adatokkal és ismeretekkel Európa tengereiről és tengerpartjairól. A tengerrel kapcsolatos ismereteink még mindig rendkívül széttagoltak és kevésbé költséghatékonyak. A kék könyvben meghirdetett európai tengeri megfigyelési és adathálózat (EMODNET) célja, hogy csökkentse a tengerhez fűződő ismeretekkel kapcsolatban tapasztalható bizonytalanságokat, valamint a tengeri adatok felhasználói számára visszaszorítsa a működési költségeket. A meglévő adatbázisokat és megfigyelési programokat értékelni kell a területi lefedettség, a megfigyelés részletessége és az adatgyűjtés gyakorisága szempontjából. A különböző forrásokból származó adatokat átfogó és kompatibilis módon össze kell vezetni és a jobb irányítást lehetővé tevő eszközként elérhetővé kell őket tenni. Jelentős előkészítő munka folyik a hidrográfiai, geológiai, biológiai, kémiai vonatkozású adatok egy-egy tengeri medence vonatkozásában történő összeállítására. Statisztikai szolgálatán keresztül a Bizottság tengerimedence-szintű társadalmi-gazdasági adatokat gyűjtött, és több analitikai kihívást azonosított.

„A tengerek európai atlasza” elnevezésű projekt arra irányul, hogy a tengerügyi kérdéseket illetően növelje a lakosság tájékozottságát.

4. ALAPVETŐ INTÉZKEDÉSEK AZ ÁGAZATI POLITIKÁKBAN

A cselekvési terv a tengerekkel összefüggő valamennyi szakpolitikai területen – legyen szó akár a szállításról, környezetvédelemről, energiaügyekről, iparról, foglalkoztatásról, kutatásról, halászatról, külkapcsolatokról vagy másról – ágazati intézkedéseket irányzott elő. Különös figyelmet szenteltünk az integrált szemlélet elfogadására, kidolgoztuk a különböző említett szakpolitikák közötti kapcsolódási pontokat, feltártuk a szinergiákat, valamint csökkentettük az ágazatok közötti következtetlenségeket. Bizonyos ágazati politikák esetében jelentős, integrált szemléletet tükröző kezdeményezések történtek. Végrehajtásuk az elkövetkező években roppant jelentőséggel fog bírni a horizontális megközelítések integrált tengerpolitika keretében történő kidolgozásakor. Két fontos esetet kell kiemelni:

A tengerkutatás és a tengerhasznosítási célú kutatás stratégiája²³ az első olyan európai stratégia, amely a tengerkutatás előmozdítására irányul. Ez a stratégia úttörő szerepet tölt be az Európai Kutatási Térség megvalósításában, amelynek célja a tudományos kiválóság és az élvonalbeli innovációk kifejlesztésének előmozdítása egyrészt a meglévő kutatás fokozottabb integrációjával, másrészt új kapacitások létrehozásával a multidiszciplináris tudományterületeken. Ez az integrált kutatási stratégia jobban kiszolgálja majd a kulcsfontosságú ágazatokat, kezdve az energiaügyi ágazattól, a tengeri szállításon és a kék biotechnológián keresztül egészen az uniós környezetvédelmi politika célkitűzéseig.

A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv²⁴ – amely az integrált tengerpolitika környezetvédelmi pillérét képezi – a tagállamok számára előírja a jó környezeti állapot 2020-ig történő elérését, és ezáltal védi azokat erőforrásokat, amelyektől a tengerhez kapcsolódó társadalmi és gazdasági tevékenységek függenek. A szóban forgó irányelv végrehajtása

²³ COM(2008) 534 végleges, 2008.9.3.

²⁴ A 2008. június 17-i 2008/56/EK irányelv.

hatékonyabbá fog válni az integrált tengerpolitika horizontális eszközeinek további fejlesztésével – ilyen eszközök például a tengeri területek rendezése és az EMODNET –, ezzel párhuzamosan pedig a végrehajtásához nélkülözhetetlen különféle eszközök, mint például a tengerhez kapcsolódó emberi tevékenységek első alkalommal 2012-ben esedékes és azt követően rendszeressé váló társadalmi-gazdasági elemzése szintén lendületet ad majd az integrált tengerpolitika fejlesztésének. A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelvhez szorosan kapcsolódó közös halászati politika szintén az ökoszisztéma-szemléleten mint átfogó alapelven nyugszik. Ami a globális közjavak védelmét illeti, az EU vezető szerepet vállalt a globális szintű politikaformálásban, például elfogadta a veszélyeztetett nyílt tengeri ökoszisztémáknak a fenékhálászati eszközök káros hatásával szembeni védelméről szóló rendeletet²⁵.

Az egyes ágazati politikákban véghezvitt integrált szemléletű fejlesztéseken túlmenően a Bizottságnak sikerült hatékonyabbá tennie a koordinációt, az ágazati politikaformálás tekintetében pedig egy fokozottan stratégiai megközelítést dolgozott ki, amely a várakozások szerint hosszú távú pozitív hatásokkal fog járni, és a Bizottság azt folyamatosan tökéletesíteni fogja.

A Bizottság ezért 2008. november 13-án közleményt²⁶ fogadott el a tengeri szélenergia tárgyában. Ebben feltérképezi azokat a kihívásokat, amelyekre megoldást kell találnunk a tengeri szélenergia tekintetében meglévő európai lehetőségek kiaknázásához. Kulcsfontosságú, hogy a tengeri területek rendezése hogyan járul majd hozzá a tengeri energiaforrások fenntartható fejlesztéséhez.

Az integrált tengerpolitikáról szóló, 2008. december 8-i következtetéseiben a Tanács az integrált tengerpolitikához való fontos hozzájárulásként üdvözölte a szóban forgó közleményt és egyúttal azt is kifejtette, hogy további erőfeszítések szükségesek a széltől eltérő megújuló tengeri energiaforrások kiaknázására, ideértve a hullámenergiát, az árapály-energiát, a tengeri áramlatokat és a termikus gradiens forrásait²⁷.

Az uniós kohéziós politika 2007–2013-as időszakra vonatkozó finanszírozása fontos és egyértelműen tengeri vonatkozású projekteket támogat például a görög szigeteken és a Balti-tengeren. Ezen túlmenően a kohéziós politika az összes legkülső régióban is támogat programokat, így a tengerhasznosítási tevékenységek számára jelentős finanszírozási lehetőségek állnak rendelkezésre.

A 2009–2018-as időszakra vonatkozó tengeri szállítási stratégia²⁸ ismerteti az európai tengeri szállítási rendszer fő célkitűzéseit az elkövetkező évekre. Ez a stratégia feltérképezi azokat a kulcsfontosságú területeket, ahol az EU fellépése fokozni fogja az ágazat versenyképességét és egyúttal előmozdítja a szállítás színvonalát, illetve növeli a biztonságot, valamint a társadalmi és környezeti teljesítményt.

Ebben az összefüggésben különösen jelentős a korlátok nélküli európai tengeri szállítási térség létrehozásáról szóló közlemény és cselekvési terv²⁹. A főként a vámügyek és az egészségügyi ellenőrzések tekintetében előterjesztett intézkedések fokozott ágazatközi

²⁵ 734/2008/EK rendelet, HL L 201/8., 2008.7.30.

²⁶ COM(2008) 768 végleges, 2008.11.13.

²⁷ A 2008. december 5-i 16503/1/08 Rev 1 tanácsi dokumentum 8. pontja.

²⁸ COM(2009) 8 végleges, 2009.1.21.

²⁹ COM(2009) 10 végleges, 2009.1.21.

együttműködést igényelnek. Egyszerűsítik és felgyorsítják a uniós kikötők között bonyolított tengeri szállításra vonatkozó adminisztratív eljárásokat, továbbá a belső piacot kiterjesztik a Unión belüli tengeri szállítás területére. Ez várhatóan fellendíti Európában a rövid távú tengeri szállítást, valamint új növekedési és munkalehetőségeket teremt.

A tengerészek munkakörülményeinek javítása érdekében a 2006. évi tengerészeti munkaügyi egyezmény egyes elemei a közösségi jog részévé váltak³⁰. A Bizottság ezenkívül foglalkozott annak újraértékelésével is, hogy a tengerhasznosítási ágazatban dolgozók ki vannak zárva az európai munkaügyi és szociális szabályozás bizonyos részeiből.

Az integrált tengerpolitika számos más uniós szakpolitikában is egyértelműen növelte a koordinációt. Ilyen területek például a tengeri közlekedés és a kikötők biztonsága, a tengeri klaszterek előmozdítása, Európa hajóépítési és tengerészeti felszereléseket gyártó ágazatának támogatása – ahogyan az a LeaderSHIP 2015 folyamat keretében kidolgozásra került –, a parti és tengeri turizmus fejlesztése és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás stratégiája.

A bizottsági szolgálatok által elkészített, e jelentést kísérő munkadokumentum³¹ ismerteti a Bizottság által előterjesztett egyéb, tengerrel kapcsolatos ágazati kezdeményezéseket, illetve felsorol több olyan bizottsági dokumentumot, amelyek jöllehet nem kapcsolódnak közvetlenül tengerügyi kérdésekhez, egyértelműen rendelkeznek tengeri vonatkozásokkal.

Végezetül elmondható, hogy a jelenlegi Bizottság nem csupán a tengerparti régiók és a tengerhasznosítási ágazatok fenntartható növekedését ösztönző horizontális és ágazati eszközök kialakítására összpontosított. Kiemelt figyelmet szentelt a tengerrel összefüggő ágazati politikaformálás fokozottan stratégiai és integráltabb megközelítésének, amely a várakozások szerint hosszú távú pozitív hatásokkal fog járni, és amelynek tökéletesítésén a Bizottság továbbra is folyamatosan dolgozik majd.

5. REGIONÁLIS STRATÉGIÁK

Európa tengeri medencéi rendkívül változatosak. Ökoszisztémáikat és gazdaságaikat igen eltérő földrajzi, éghajlati, történelmi, politikai és emberi hatások formálták. Noha az integrált tengerpolitika alapját képező elvek mindenütt azonosak, a politika végrehajtása szükségessé teszi, hogy célzott stratégiákká és az egyes tengeri medencék sajátosságaihoz illeszkedő testreszabott intézkedésekké alakítsuk őket. A Bizottság ezért az integrált tengerpolitika végrehajtásában felkarolta a tengerimedence-szemléletet, amelynek az az alapvetése, hogy valamennyi tengeri medence egyedi, és külön figyelmet igényel hasznosítási formáinak fenntartható kiegyensúlyozásához. Ehhez hasonlóan Európa változatos képet mutató tengereinek környezeti sajátosságai ugyancsak központi szerepet játszanak a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelvben, amely különféle tengeri régiókat különböztet meg.

A tengeri régiók közötti együttműködés elmélyítése ezért az integrált tengerpolitika sikeres végrehajtásának sarokköve.

A Bizottság eddig az Északi-sarkvidék és a Földközi-tenger tekintetében terjesztett elő regionális megközelítést, valamint útnak indította a Balti-tengerre vonatkozó stratégiát.

³⁰ 2009/13/EK irányelv.

³¹ SEC(2009) 1343.

„Az Európai Unió és az Északi-sarkvidék” című közlemény³² konkrét javaslatokat terjeszt elő – összhangban a sarkvidék lakosainak elvárásaival – az Északi-sarkvidék védelmére és megóvására, az erőforrások fenntartható kiaknázásának előmozdítására és a többoldalú irányítás hatékonyabbá tételére. A Bizottság fokozni kívánja az Északi-sarkvidéki Tanács munkájában való részvételét, valamint szorosabbra tervezi fűzni az északi-sarkvidéki államokkal és az érdekelt felekkel folytatott párbeszédet.

A Bizottság 2009 júniusában előterjesztette a balti-tengeri régióra vonatkozó európai uniós stratégiáról szóló közleményt³³. Ez az első olyan uniós makroregionális stratégia, amely környezetvédelmi kihívásokkal, energiaügyekkel és szállítással összefüggő kérdésekkel, a gazdasági növekedés potenciáljával, valamint biztonsági és védelmi kérdésekkel foglalkozik. Markáns tengeri dimenziójának és integrált szemléletének köszönhetően ez a stratégia az integrált tengerpolitika regionális szintű, balti-tengeri végrehajtása irányába tett első fontos lépés. Segítségével nem csupán a tagállamok közötti szorosabb belső koordináció révén, hanem a határokon átnyúló hálózatoknak és az Oroszországgal folytatott jó együttműködésnek köszönhetően is könnyebben válaszolhatunk majd a régióban jelentkező kihívásokra.

A Bizottság földközi-tengeri térségre vonatkozó közleménye³⁴ megoldásjavaslatokat vázol fel arra vonatkozóan, hogy az említett régió összetett politikai kontextusában miként lehetne meghonosítani az integrált tengerpolitikát. A Földközi-tenger mint félig zárt tenger, amelynek partjai sűrűn lakottak, kizárólag úgy kezelhető, ha elmélyítjük a mediterrán tagállamok és a nem uniós parti államok közötti párbeszédet és együttműködést. A közlemény lehetőségeket vet fel a tengerügyek irányításának javítására, illetve arra vonatkozóan, hogy a tengeri területek kezelésében hogyan biztosítható a parti államok fokozott részvétele.

6. KILÁTÁSOK ÉS JÖVŐKÉP

Az utóbbi két évben beigazolódott, hogy az integrált tengerpolitika Európa tengerparti területein és azokon túl is jelentősen hozzájárul a növekedéshez, a munkahelyteremtéshez és a környezeti szempontból fenntartható növekedéshez. Ez az uniós politika – jóllehet nem tekint vissza hosszú múltra – máris megváltoztatta azt a módot, ahogyan Európa tengeri és tengerparti erőforrásaival bánik.

Három évnyi intenzív tanácskozás után rendkívül fontos megőriznünk a jelenlegi lendületet annak érdekében, hogy megoldást találjunk a környezetvédelemmel, a gazdasági növekedéssel és a jóléttel kapcsolatban felmerülő közép- és hosszú távú kihívásokra. Az éghajlatváltozás és a gazdasági válság hatásai igen intenzíven érezhetők a tengerhasznosítás területén: egyrészt az óceánok határozzák meg az éghajlatot, másrészt eddig a tengerhasznosítási ágazatok jelentették a globalizáció és a jólét hajtóerejét. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy felszabadítsuk az Európa tengereiben rejlő potenciálokat, optimalizáljuk a tengerekkel összefüggő irányítási tevékenységeket, valamint hogy tovább kutassuk azokat a szinergiákat, amelyek lehetővé teszik, hogy a gazdasági növekedés és a környezeti stabilitás kölcsönösen erősítsék egymást.

³² COM(2008) 763 végleges, 2008.11.20.

³³ COM(2009) 248 végleges és SEC(2009) 712, 2009.6.10.

³⁴ „Úton a földközi-tengeri térségben folytatott tevékenységek jobb irányítását célzó integrált tengerpolitika felé”, COM(2009) 466 végleges, 2009.9.11.

A Bizottság úgy véli, hogy ezek a célkitűzések az alábbi hat stratégiai irányvonal mentén történő előrehaladással valósíthatók meg a leghatékonyabban.

Először az **integrált tengerpolitikai irányítást** kell hatékonyabbá tenni. Az utóbbi években e téren elért eredményeket az irányítás minden egyes szintjén hatékony integrált struktúrákká kell alakítani. Az uniós intézmények, a tagállamok és a partvidékek kiemelt felelősséggel bírnak a politikák alulról kiinduló integrációjában, a tengerügyek napirendjének összehangolásában, valamint a jellemzően egymástól függetlenül kialakított ágazati politikák gyakorlatának fokozatos visszaszorításában. Az irányítási struktúrákban ezenkívül határozottabban kellene rögzíteni az érdekelt feleknek a tengerpolitika formálásába való bevonását. Mindezeknek intenzívebb párbeszédhez kell vezetniük az EU, a tagállami kormányok és a tengerparti régiók között, amelyek sokszor alapvető szakértelemmel rendelkeznek a tengerügyek integrált megközelítéséhez. Ugyanebből az okból kifolyólag támogatni kell a tengerügyi témákban az érdekelték közötti párbeszédet elősegítő ágazatközi platform létrehozását.

A **horizontális politikai eszközök** nélkülözhetetlenek a gazdasági fejlődés fellendítéséhez, a környezeti monitoringhoz, valamint a biztonság, a védelem és a jogalkalmazás fokozásához Európa tengerein. Ezen belül a tengeri területek rendezése – a tengerrel kapcsolatos ismeretek elmélyítésével kombinálva – jelentős gazdasági beruházásokat tehet lehetővé, és drasztikusan javíthatja a tengeri területek kezelésére és ökoszisztémáik megőrzésére alkalmazott módszereinket. A tengeriterület-rendezést gyakorlati eszközként a tengerpolitikai irányítás valamennyi szintjén alkalmazni kell, a határokon átnyúló beruházásokkal kapcsolatos döntéshozatal összehangolását biztosító mechanizmusok vonatkozásában is. A tengerfelügyelet integrációja potenciálisan változásokat hozhat abban a tekintetben, hogy a nemzeti hatóságok miként valósítják meg a kulcsfontosságú szakpolitikai célokat, például az illegális bevándorlás elleni küzdelmet, a kereskedelmi hajózás védelmét és a természeti erőforrások megővését. A tagállamoknak és a Bizottságnak ezekben a kérdésekben folytatniuk kell a közös munkát annak érdekében, hogy az utóbbi két évben megkezdett folyamatok meghozzák gyümölcsüket.

A tengeri környezetre hatást gyakorló emberi tevékenységek **fenntarthatósági határainak** az elkövetkező években várható, a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv alapján történő **meghatározása** átláthatóbb helyzetet fog teremteni, valamint platformot hoz majd létre a tengerhasznosítási tevékenységek sikeres fejlesztéséhez, kellő figyelmet fordítva a szóban forgó tevékenységek kumulatív hatására. Az említett irányelv végrehajtása ezért továbbra is az integrált tengerpolitika alapvető célja marad. Az integrált tengerpolitikának ezért e célból ki kell alakítania az érintett ágazatok és szolgálatok – többek között a tengerkutatás és a tengeri környezetre vonatkozó politika – közötti szükséges párbeszédet.

A **tengeri medencékhez kapcsolódó egyedi stratégiák** alapvetően fontosak az integrált tengerpolitika sikeres végrehajtásához. Ez az a terület, ahol a politikai prioritásokat és eszközöket az egyes nagy tengeri régiók földrajzi, gazdasági és politikai sajátosságaihoz lehet igazítani. A közös tengeri medencében elhelyezkedő tagállamokkal való, illetve az ilyen tagállamok közötti együttműködés elengedhetetlen a sikerhez, sőt, azt adott esetben az EU-val közös medencében található harmadik országokkal folytatott párbeszédrel is ki kell egészíteni. A tengeri almedencék szintjén meghozott intézkedések szintén hasznosnak bizonyulhatnak a jó példák és bevált módszerek meghonosításában.

Az **integrált tengerpolitika nemzetközi dimenziójának**³⁵ is több figyelmet kell majd szentelni, ahogyan azt az e jelentéssel párhuzamosan megjelenő idevágó közlemény is kifejti. Európának vezető szerepet kell vállalnia a globális tengerpolitikai irányítás hatékonyságának növelésében, mint ahogyan azt a kalózkodás vagy a pusztító hatású halászati módszerek elleni fellépés esetében is tette. A Bizottság a tervek szerint elmélyíti majd a párbeszédet néhány, a tengerhasznosítás területén jelentős szerepet betöltő partnerrel, továbbá fokozni fogja részvételét a nemzetközi fórumokon és az informális folyamatokban.

A jelenlegi gazdasági válság kontextusában az integrált tengerpolitika végrehajtása várhatóan **ismét fókuszba állítja a fenntartható gazdasági növekedést, a foglalkoztatást és az innovációt**. Az EU-nak ezért a jövőben törekednie kell az európai energiapolitika és az integrált tengerpolitika közötti szinergiák felderítésére, elő kell mozdítania az energia tengeri forrásokból történő előállítását – a megújuló energiaforrásokat is beleértve –, valamint azt, hogy az energiaszállítás fokozottabb mértékben történjék tengeri úton csővezetékek, víz alatti hálózatok és hajók segítségével. Ezen túlmenően arra is szükség lesz, hogy az EU éghajlatváltozási politikáját jobban összekapcsoljuk az integrált tengerpolitikával egy olyan, a tengerparti és tengeri területek éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodását elősegítő stratégia révén, amelynek célja a tengerparti infrastruktúra védelme és a tengeri biodiverzitás megőrzése. A területi kohézióról kibontakozó vitában arra is ügyelnünk kell majd, hogy teljes mértékben figyelembe vegyük a tengeri és tengerparti területek érdekeit.

Az EU-nak a jobb tengeri szállítást is elő kell mozdítania a módközi szállítás fellendítése, a tengeri gyorsforgalmi utakkal kapcsolatos koncepció megvalósítása és a rövid távú tengeri szállításra vonatkozó uniós program hatékonyságának növelése érdekében. A tengerhasznosítási tevékenységek gazdasági fejlesztése céljából meg kell találnunk a tengerhasznosítási ágazatban való foglalkoztatás további serkentésének és az uniós tagállami lobogó alatt közlekedő hajókkal végzett tengeri szállításba való beruházás módját, mindeközben továbbra is elkötelezetten támogatnunk kell a környezetbarát hajók építésére vonatkozó elképzelést. A stratégiaiilag fontos hajóépítési ágazat igényeire adandó közösségi válasznak továbbra is meghatározó része marad az igen alacsony kibocsátású vagy kibocsátásmentes hajókkal kapcsolatos innováció és kutatás. Az EU ekképpen versenyképes technológiai előnyt adhatna az európai hajógyáraknak és a tengerészeti felszereléseket gyártó ágazatnak a világ más régióival szemben, továbbá biztonságosabbá és fenntarthatóbbá teheti a tengeri szállítást, különösen Európa partjai mentén.

Végezetül a Bizottság a következő pénzügyi terv átfogó mérlegelése során megvizsgálja majd az integrált tengerpolitikával kapcsolatos intézkedések végrehajtása kapcsán felmerülő jövőbeli finanszírozási igényeket.

A Bizottság a tervek szerint 2010-ben – az érdekeltekkel folytatott konzultációt követően – politikai dokumentumot terjeszt elő, amelyben részletesen ismertetni fogja a fenti hat stratégiai irányvonal további fejlesztésére irányuló projekteket és kezdeményezéseket.

³⁵ „Az integrált uniós tengerpolitika nemzetközi dimenziójának fejlesztése”, COM(2009) 536 végleges, 2009.10.14.